

Promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund

Remiss från Utbildningsdepartementet
Remisstid den 26 juni 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning av vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Torun Boucher

Sammanfattning av ärendet

Utbildningsdepartementet har gjort en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen. Översynen har resulterat i att en ändring föreslås i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Lagändringen innebär att det är staten, och inte Folkbildningsrådet, som beslutar om fördelningen av statsbidraget till folkbildningen mellan de två grupperna; folkhögskolor och studieförbund. Folkbildningsrådet kommer fortsatt att besluta om fördelning av statsbidrag till enskilda folkhögskolor, studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

I promemorian beskrivs att statsbidraget till folkbildningen fördelas med 50 procent till folkhögskolor och 50 procent till studieförbunden i enlighet med nuvarande lagstiftning. Om lagen ändras i enlighet med lagförslaget kommer staten få större rådgighet över denna fördelning. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Utbildningsdepartementet har remitterat förslaget till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kulturnämnden.

Stadsledningskontoret har ingen invändning mot utredningens förslag. Stadsledningskontoret kan dock konstatera att en bredare statlig utredning av styrning och uppföljning inom folkbildningsområdet pågår och att remissen saknar resonemang och analys om hur förslaget förhåller sig till denna översyn.

Kulturnämnden har på grund av den korta remisstiden lämnat in ett kontorsyttrande. Ett ökat statligt inflytande över folkbildningen utan detaljstyrning av verksamheten, såsom det beskrivs i promemorian, bedömer kulturförvaltningen som positiv.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Folkrorelsens institutioner, sprungna ur gräsrotterna, är del av den svenska demokratins hjärta. Folkbildningens organisationer har plattformar att engagera för dialog och deltagande demokrati. Det är därför viktigt att slå vakt om civilsamhällets självförvaltningsmodell samtidigt som verksamheten måste kvalitetssäkras och följas upp på olika sätt så att det inte kan förekomma missbruk av de bidragssystem som finns.

Jag anser vidare att det underlag som redogörs i promemorians inte är så grundlig och att remisstiden är väldigt kort för den lagförändring som föreslås. Det är viktigt att ha med sig att det just nu pågår en statlig folkbildningsutredning som ser över styrning och uppföljning. Vidare har Folkbildningsrådet nyligen inkommit med förslag på en ny bidragsmodell, en modell som innehåller förändringar av de grundprinciper som det tidigare systemet byggt på. Jag anser att det är rimligt att invänta både folkbildningsutredningen och utvärdering av nya bidragsmodellen vid hanteringen av promemorians frågor och innan beslut om en ny lagförändring antas.

Stockholm den 7 juni 2023

Torun Boucher

Bilaga

Promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund, dnr KS 2023/567-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Reservation av Annika Friberg, Jonas Nilsson och Johan Paccamonti (alla M) och Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis godkänna promemorian som svar på remissen
2. Att därutöver anföra

Vi ställer oss mycket frågande till kulturförvaltningens positiva inställning till ett ökat statligt inflytande i folkbildningen. En grundläggande princip för folkbildningen är det fria bildningsidealet. En verksamhet som har sin grund i människans egen vilja till

kunskap och bildning. Principen om armlängds avstånd måste också gälla folkbildningen som är en mycket stor aktör för att kultur ska nå många människor.

Det steg som regeringen nu tar i detta ärende samt annan pågående utredning - mot ökad styrning av folkbildningen - är ett principiellt steg i fel riktning. Att Folkbildningsrådet inte längre ska få avgöra fördelningen av resurser mellan studieförbunden och folkhögskolorna, utan endast fördela inom respektive grupp. Detta innebär att regeringen ökar detaljstyrningen av folkbildningen. Vi anser att remissens förslag bör avvakta vidare utredningar om folkbildningens styrning och resursfördelning samt utvärdering av Folkbildningsrådets egna förändringar i bidragsmodellen.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har gjort en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen. Översynen har resulterat i att en ändring föreslås i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Lagändringen innebär att det är staten, och inte Folkbildningsrådet, som beslutar om fördelningen av statsbidraget till folkbildningen mellan de två grupperna; folkhögskolor och studieförbund. Folkbildningsrådet kommer fortsatt att besluta om fördelning av statsbidrag till enskilda folkhögskolor, studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

I promemorian beskrivs att statsbidraget till folkbildningen fördelas med 50 procent till folkhögskolor och 50 procent till studieförbunden i enlighet med nuvarande lagstiftning. Om lagen ändras i enlighet med lagförslaget kommer staten få större rådgivning över denna fördelning. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kulturnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 maj 2023 har i huvudsak följande lydelse.

I Sverige finns tio studieförbund som är statsbidragsberättigade, samtliga med verksamhet i Stockholm. Det har funnits en samfinansieringsprincip där staten, regionerna och kommunerna varit överens om ett delat ansvar för stöd till studieförbundens verksamheter. Principen har med tiden urholkats, och i Stockholmsregionen är det tolv kommuner som inte längre fördelar allmänna verksamhetsstöd till studieförbunden. Stockholms stad har sedan 2022 ett självständigt stöd till studieförbunden som inte prövas i relation till statens stöd. Studieförbunden söker och beviljas stöd av kulturnämnden utifrån den verksamhet de planerar att genomföra och vilka effekter som verksamheten väntas ha för stockholmarna. Stadsledningskontoret anser att studieförbunden spelar en viktig roll i demokratin genom att erbjuda mötesplatser för bildning och delaktighet.

I Stockholms stad finns 16 av landets drygt 150 folkhögskolor. Stödet till folkhögskolorna kommer från Folkbildningsrådet och Region Stockholm. Staden har inget generellt stöd till folkhögskolorna och har således inget ansvar för uppföljning och utvärdering. Folkhögskolorna spelar dock en viktig roll inom vuxenutbildningen i Stockholm och erbjuder en skolform som passar många stockholmare.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att remiss om Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Kulturförvaltningen

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 maj 2023 har i huvudsak följande lydelse.

I Sverige finns tio studieförbund. Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag som beslutar om vilka studieförbund som är statsbidragsberättigade. Studieförbunden har stor betydelse för att alla stockholmarna ska ha jämlik tillgång till kunskap och kunna delta i samhället. Studieförbunden är också ett fundament för amatörkulturen i Stockholm, både när det gäller att ge utrymme för det egna skapandet, utveckla kompetens och erbjuda möjligheter att möta en publik. Samtliga tio statsbidragsberättigade studieförbund har verksamhet i Stockholm.

I Sverige har det funnits en samfinansieringsprincip där staten, regionerna och kommunerna varit överens om ett delat ansvar för stöd till studieförbundens verksamheter. Principen har med tiden urholkats, och i Stockholmsregionen är det tolv kommuner som inte längre fördelar allmänna verksamhetsstöd till studieförbunden.

Stockholm har sedan 2022 ett självständigt stöd till studieförbunden och staden prövar inte stödet i relation till statens stöd. Studieförbunden söker och beviljas stöd av kulturnämnden utifrån den verksamhet de planerar att genomföra och vilka effekter som verksamheten väntas ha på stockholmarna.

I Stockholms stad finns idag 16 av landets drygt 150 folkhögskolor. Stödet till folkhögskolorna kommer från Folkbildningsrådet och Region Stockholm. Staden har inga generella stöd till folkhögskolorna och således inget ansvar för uppföljning och utvärdering. Folkhögskolorna spelar dock en viktig roll inom vuxenutbildningen i Stockholm och erbjuder en skolform som passar många stockholmarna. På en folkhögskola ges möjlighet att läsa upp sin gymnasiekompetens eller utbilda sig inom ett yrke.

Flera av folkhögskolorna har dessutom en viktig roll i utvecklingen av civilsamhällets kulturliv, däribland Skeppsholmen, Röda Korset, Fryshuset och Birkagårdens folkhögskola. Studieförbunden har de senaste åren varit föremål för debatt och utredningar. Riksrevisionen publicerade 2011 en kritisk granskning av systemet (RiR 2011:12) där de konstaterade att systemet har brister och att uppföljning och kontroll bör förbättras. Hösten 2022 publicerade Riksrevisionen ytterligare en granskning (RiR 2022:20) som visade att studieförbundens kontroll och uppföljning brister i alla led och att det finns tydliga indikationer på att statsbidraget går till annat än folkbildning. Statens stöd till studieförbunden via Folkbildningsrådet bygger på en tillit att inget felaktigt utnyttjande av stöd eller välfärdsbrott sker. Folkbildningsrådet är den organisation som har ansvaret för att förvalta och löpande utveckla stödet. Flertalet justeringar av stödet till studieförbunden har under åren genomförts av Folkbildningsrådet men detta har inte kunnat råda bot på problemen med fusk och välfärdsbrott. Kulturförvaltningen bedömer att detta kan adresseras ytterligare av

staten. Folkbildningsrådet publicerade ett förslag till nytt system för statsbidraget i slutet av 2022, som under våren 2023 är på remiss. Förslaget kräver mycket mer kvalitativt arbete och analys från bidragsgivarna och bryter en lång tradition av ett internt självständigt bidragssystem. Ambitionen är att det nya stödsystemet börjar gälla från januari 2024. Ett ökat statligt inflytande över folkbildningen utan detaljstyrning av verksamheten, såsom det beskrivs i promemorian, bedömer kulturförvaltningen som positiv. Regeringens, riksdagens och utbildningsdepartementets engagemang i folkbildningen ger folkbildningen en ökad legitimitet och aktualitet. Det är en förändring som ligger i linje med den förändring Stockholms stad gjort i sin stödgivning till studieförbunden.